

Aquest estiu hem fet realitat dos projectes importants per a la parròquia; d'una banda, la inauguració de Riberamunt, un itinerari turístic que dona a conèixer al visitant tots els pobles de la vall al llarg del camí Ral, i, de l'altra, la inauguració del Mirador Solar de Tristaina, situat al pic de Peyreguils, que ofereix una experiència única a Andorra, a 2.700 m d'altitud. Totes dues iniciatives consoliden l'estratègia de dinamització de la vall, d'una manera integradora, ja que es comparteix la bellesa del paisatge i es preserva la identitat dels diferents pobles que conformen Ordino. Han de ser dos pols d'atracció turístics importants en un moment global en què el visitant cada vegada busca i valora més el medi natural, el patrimoni. Contribueixen també a la difusió permanent del nostre territori com a Reserva de la Biosfera, una distinció que ens fa sentir orgullosos, i així ho volem transmetre amb la nova porta que dona la benvinguda a la vall a tots els visitants que arriben a la parròquia.

«Treballem per un desenvolupament sostenible de la parròquia, en tots els àmbits possibles»

Conscients de la importància del turisme, no podem obviar altres oportunitats històriques com ha estat l'acord amb Grifols, que permetrà acollir a la parròquia un centre de recerca en immunologia a càrrec de l'empresa catalana líder del sector i amb un gran prestigi mundial. Voldria agrair públicament la compareixença dels seus responsables i del Govern d'Andorra, que van saber respondre a les inquietuds i les qüestions plantejades per la ciutadania. Reitero que aquest projecte és una gran oportunitat per al país i, en especial, per a Ordino, per diversificar l'economia, amb una aposta per sectors prioritaris com la biotecnologia, la investigació i el progrés tecnològic, que promouen la innovació i l'atracció de talent humà.

D'una manera transversal, treballem per un desenvolupament sostenible en tots els àmbits que fan el model de parròquia que hem construït entre tots i que volem mantenir.

Altres reptes que s'inclouen en aquest model sostenible de parròquia són l'administració electrònica per a una gestió pública més eficient, en què caldrà fer un esforç i anar tots a l'una. La creació d'una Comissió d'administració electrònica després d'haver fet una auditoria per conèixer l'estat actual, ha de garantir l'èxit d'aquest procés d'adaptació que preveu quedar enllestit el 2024. Des del Comú d'Ordino s'avança en aquesta direcció i es treballa en la implementació dels ODS amb una visió global i transversal de la gestió comunal que ens ha d'ajudar a complir-los.

Vull fer menció d'Ordino com a seu de l'Art Camp, en una edició que ha tornat a mostrar al món que l'entesa i el diàleg per la pau són possibles des de la creació artística.

BENVINGUDA A LA VALL

‘Porta’m amunt’ indica al visitant l’entrada a la Reserva de la Biosfera

La declaració de la vall d'Ordino com a Reserva de la Biosfera i la consegüent adhesió a la xarxa mundial de llocs amb aquesta distinció ha estat la notícia més esperada i celebrada de la història recent d'Ordino. En primer lloc, es tracta d'un reconeixement públic internacional del nostre paisatge i la biodiversitat del territori, on el desenvolupament econòmic i social no entra en conflicte amb el patrimoni natural. En segon lloc, per la implicació de la ciutadania, que ha participat en tot el procés de la candidatura, que ha durat més de dos anys. El fet de voler compartir amb tothom aquest reconeixement va impulsar la convocatòria d'un concurs públic d'idees per donar la benvinguda a la vall d'Ordino com a nova Reserva de la Biosfera. De les vuit propostes rebudes, el projecte «Porta'm amunt», de l'agència de publicitat Wow Comunicació, va ser el guanyador: un rètol de grans dimensions, situat a l'avinguda del Lloser, que simbolitza la porta d'entrada a la vall.

Els visitants que arriben a la vall troben «Porta'm amunt» molt a prop del pont d'Ordino, al costat de l'accés a l'explotació agrícola Any de la Part. Així es dona la benvinguda a la parròquia i es deixa constància del nomenament que va tenir lloc la tardor passada. Es tracta d'un conjunt de tres elements: un banc de pedra, una estructura compacta de xapa acabada en forma de V i una porta annexa amb visió a tota la vall. El rètol s'il·lumina durant la nit en tres punts de llum diferents de l'estructura. L'execució del projecte va durar tres mesos i es va presentar a final de juny.

NOUS PUNTS D'INFORMACIÓ

Arans estrena oficina i Sorteny amplia la caseta del Parc natural

La posada en marxa, aquest estiu, de l'itinerari turístic Riberamunt al llarg del camí Ral ha comportat l'obertura d'un nou punt d'informació a la parròquia que s'ha instal·lat a Arans. La caseta, amb un guia turístic i material divers de la parròquia, complementa així la tasca que es fa des de l'Oficina de Turisme a la Casa de la Muntanya. La descoberta dels pobles de la vall a través dels seus monuments i llocs d'interès es pot seguir als mapes que hi ha als tòtems del camí. Tot i així, per donar a conèixer al màxim la ruta, accessible a tothom gràcies a l'app Parl'App, s'ha considerat oportú obrir aquesta nova oficina d'informació turística durant els mesos d'estiu.

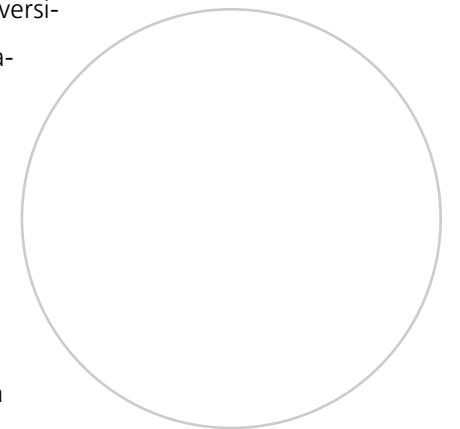

In Naturam

Per continuar la tasca de divulgació del patrimoni natural, s'acaba d'inaugurar In Naturam, un centre d'informació i interpretació a la porta d'entrada del Parc natural de la vall de Sorteny. El Parc és la zona nucli de la Reserva de la Biosfera, i això vol dir que és un espai protegit que contribueix a la conservació de paisatges, ecosistemes, espècies i variacions genètiques. Un exemple de la notòria diversitat biològica del Parc són les més de 800 espècies florístiques que acull, totes endèmiques tret d'un centenar que són considerades rares. El jardí botànic té uns 800 m² i hi podem trobar prop de 300 espècies de flora, classificades per hàbitats, com les zones de prats de dall, les megafòrbies, la flora dels prats alpins, la de les tarteres, les plantes comestibles i les plantes medicinals.

Per conscienciar el visitant de la importància d'aquesta diversitat i fer-ne una divulgació més àmplia, a l'oficina d'informació del Parc a la canya de la Rabassa, situada a l'inici de la pista forestal, s'ha obert aquest petit espai.

In Naturam convida a descobrir què significa ser una Reserva de la Biosfera. Amb l'ajut de panells explicatius i continguts audiovisuals, la visita és una manera amena d'entrar en contacte amb els valors del Parc natural i de les estratègies que es treballen com a Reserva de la Biosfera.

La minoria opina...

Sandra Tudó

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

ordino **O**

EL PERFIL D'EDUARD BETRIU

«Dels prats d'Ordino, conservo a la memòria els que anaven d'Ansalonga al Sucarà»

**Al capdavant
de la conselleria
d'Agricultura,
Medi Ambient
i Sostenibilitat**

Nascut a Arans l'any 1980, l'Eduard Betriu és un home de muntanya i al voltant d'ella gira la seva condició de ramader, la seva vocació política i les seves aficions, caça i pesca, per desconnectar. Recórrer camins, pics, estanys... i anar a veure el bestiar també formen part del seu lleure.

- El desembre del 2019 s'estrena en el món de la política. Amb quina motivació?

Efectivament, aquesta és la meva primera legislatura (2019-2023), però a casa hem viscut la política intensament i m'ha interessat. Sempre hi ha familiars i amics a les llistes parroquials i generals, així és que hi participes encara que no estiguis a primera línia.

- Què n'espera, d'aquesta experiència, i com ha viscut els dos primers anys de mandat?

Per mi és un honor ser conseller de Comú, representar Ordino i treballar per la meva parròquia. Confio que alguns dels projectes

que estem treballant sumin i siguin una bona aportació per a la parròquia i per als ciutadans. Aquests dos anys hem treballat al màxim per complir els reptes que ens vam plantejar i vam presentar al programa electoral, amb la dificultat afegida que ha generat la pandèmia. Hem demostrat que som un equip comunal unit i fort, hem tirat endavant en moments que han estat difícils per a tots.

«Tot i ser la meva primera legislatura, a casa sempre hem viscut la política intensament i m'ha interessat molt»

- Com a conseller de Medi Ambient ha viscut la notícia més important que Ordino ha rebut mai, la declaració de la vall com a Reserva de la Biosfera. Quina valoració en fa, com a polític i com a ramader?

Ha estat una gran notícia, un distintiu molt important per a la marca Ordino. Tot aquest reconeixement de la Unesco només l'ha fet possible el caràcter dels ordinencs, la seva empenta i la seva sensibilitat envers el nostre patrimoni. Cal reconèixer també la gran feina que va fer el Comú anterior.

- Gràcies a formar part d'aquesta xarxa de reserves, l'agricultura, el medi ambient i la sostenibilitat prenen cada vegada més rellevància en les decisions de la parròquia. Participen d'una manera transversal en el creixement i el desenvolupament d'Ordino...

Sí, no hi ha dubte! Ser declarats Reserva de la Biosfera ens ha de refermar en les nostres conviccions, i ens ha de fer més forts i més capaços de regular el desenvolupament d'Ordino. És important créixer amb un model diferent, més sostenible i integrat al medi, amb el sector agrícola i ramader com a activitat estratègica per a la conservació i la biodiversitat.

- Què demanaria a les generacions que pugen de cara a la conservació del territori?

Els demanaria que creguin en Andorra, en un treball d'unitat envers nous projectes d'adaptació urbanística, turística, agropecuària, i des de tots els àmbits, per consolidar aquest model sostenible adaptat al nostre territori.

- Conserva el record d'algun prat a la memòria que ja no hi sigui?

Sí, alguns, però el que més, a l'entrada de la Cortinada; des d'Ansalonga fins a l'Hotel Sucarà tot eren prats...

- Si hagués de descriure la vall d'Ordino a un estranger, com ho faria?

Una vall extraordinària dins del país dels Pirineus.

- Ha estat una sorpresa l'èxit de la primera edició de la Fira del bestiar?

La veritat és que no m'ha sorprès, Ordino és un entorn immillorable per organitzar esdeveniments d'aquestes característiques, amb uns ramaders implicats al màxim.

FESTA PARROQUIAL

El foc i la tradició, protagonistes per Sant Pere

El magnetisme i l'atracció d'aquesta tradició ancestral ha anat creixent arreu del país. Des del 2010 consten a l'inventari general com a Patrimoni Cultural d'Andorra, però l'1 de desembre del 2015, la Unesco declara les festes del foc del solstici d'estiu als Pirineus com a Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat. Si a Andorra la Vella es van recuperar l'any 1987, a Ordino arriben el 2018 a iniciativa del periodista Albert Roig, veí de Sornàs que, gràcies al testimoni viu de Josep Baró, va saber com es cremaven les falles, fetes amb escorça de bedoll, durant la seva infantesa en aquest poble. La festa es desplaça cinc dies per fer-la coincidir amb la revetlla de Sant Pere. Després de l'anul·lació de l'any pas-

sat, amb només dues edicions, aquesta tercera crema ha estat un èxit rotund de convocatòria i participació.

La crema del mai a l'aparcament Prat de Vilella ha sigut una de les novetats d'enguany.

La implicació d'altres entitats culturals com l'Esbart Valls del Nord, que ha estrenat per a l'ocasió el Ball de fallaires, dona a la festa, promoguda des de la recent creada Associació de Cultura Popular d'Ordino, una dimensió més àmplia; a més, enguany també hi han pres part els infants fallaires de Llum i la música en directe dels grallers i tabalers dels Castellers d'Andorra i d'altres músics, com el buner Albert Adellach i els timbalers Hèctor del Val i Nerea Rius.

La celebració de Sant Pere al Serrat es va tornar a desplaçar a l'aparcament públic en lloc de la capella, per garantir les mesures sanitàries. Va ser una missa a la qual van assistir més de cent veïns de la parròquia, amb presència d'un gran nombre d'autoritats, entre les quals hi havia el cap de Govern, Xavier Espot. Després de la missa es va fer el tradicional aperitiu a l'Hotel Bringué.

Però l'autèntic protagonista de la festa parroquial de Sant Pere ha estat el foc. Arrelat des de temps immemorials a les celebracions i les festes, normalment vinculades a les collites i al camp, el solstici d'estiu és el moment escollit per fer rodar les falles, que a Andorra s'han recuperat gràcies a l'impuls de l'Associació de Fallaires.

GENT GRAN

Excursions i activitats per trobar el benestar físic i emocional

El programa Activa't no ha estat només una manera de reprendre les activitats de la gent gran, indispensables per mantenir la bona forma física. Tal com explica la cònsol menor, Eva Choy, al capdavant també de la conselleria de Benestar Social, «la proposta ha contribuït a motivar-los, il·lusionar-los i empoderar-los després de l'any d'inactivitat que van viure per la pandèmia». I és que d'una banda s'ha aconseguit una oferta més atractiva, amb excursions a la muntanya per gaudir de la natura i del bon temps, i de l'altra, potenciar disciplines alternatives per assolir el benestar físic i emocional, com el ioga i el bany de bosc. «Cal tenir en compte que

la franja d'edat dels usuaris i usuàries de les cases pairals és molt àmplia i el programa vol arribar a tothom. Ser gran no implica portar una vida sedentària, i volem fomentar hàbits de vida més saludables», assegura Choy. El mes de juliol s'han fet cinc excursions de nivell fàcil i moderat, que han portat els padrins al camí Ral; les Pardines i el llac d'Engolasters; l'Aldosa i la Gonarda; els llacs dels Pessons, i el Parc natural de la vall de Sorteny. Totes les sortides es fan en divendres, i durant el mes d'agost hi ha programades les següents: Tomb de les Neres, estanys de Tristaina, Circuit Interpretatiu del Comapedrosa i Ruta del Ferro. Moltes es complementen

amb una visita cultural, com el Centre d'Interpretació a Arinsal o la mina de Llorts, en el cas de les dues últimes. El 3 de setembre es farà l'última sortida al coll de la Botella i les bordes de Setúria, en un programa que s'ha fet conjuntament amb el Comú de la Massana. Una altra iniciativa que segur que tindrà continuïtat són els Berenars a la fresca. La d'enguany ha estat la segona edició i una bona oportunitat de retrobar-se en un ambient distès a l'aire lliure. El concert folk de La Ballarúsca (13/07) i les havaneres interpretades per Mar Endins (27/07) van fer el ple als jardins de la Casa Pairal. Un espectacle de màgia clourà el cicle (12/08).

REPORTATGE

Escape room nocturn per descobrir la història i la vida passada al Pirineu

Escape Andorra ja forma part de l'oferta d'activitats familiars a Ordino. Inka Bellés i Mar Gual, dues guies de muntanya, han exportat a les valls la febre dels jocs d'escapada sense perdre l'esperit original del joc, amb el valor afegit de la natura. Han estat les primeres a fer escapes a Andorra a l'aire lliure, el primer va ser Sornàs 1930 i aquest estiu, La Mina, a la Ruta del Ferro. El mes d'agost la proposta serà nocturna, els dies 13 i 14, una activitat que s'inclou en les Nits d'Estiu als Museus. No cal que ningú s'espanti. Els qui s'estrenin en l'art dels jocs d'es-

capada reviuran amb Escape Andorra l'esperit de la gimcana i els jocs clàssics de pistes. L'Inka i la Mar els descobriren part de la història i de la manera de viure al Pirineu.

Si a Sornàs 1930 recuperen el personatge del paquetaire o contrabandista, ara, a La Mina, ens transporten al 1865 per conèixer la vida dels miners que, després de perdre el seu mestre minaire Jean-Michel, volen saber el gran secret que es va endur a la tomba: on és l'entrada de la nova mina. La indústria del ferro va ser un motor econòmic del segle XVII fins al XIX a

tot el Pirineu. Els relats han estat construïts a partir de la història i la documentació que es conserva, amb l'assessorament de Patrimoni Cultural, un plus més per als visitants que vinguin de fora i vulguin conèixer la vall d'Ordino d'una manera original i lúdica.

El Comú d'Ordino ha donat suport a la iniciativa i l'Oficina de Turisme en fa difusió, i no es descarta oferir-la fora de la temporada d'estiu. Els qui s'hi atreueixin guanyaran una entrada per visitar la mina de Llorts.

Nits Obertes 2021

*Juliol i agost 21 h
Plaça Major d'Ordino*

L'ENTREVISTA David Fernández

«Per millorar la prova, reforçaria els encreuaments amb agents i voluntaris»

David Fernández va començar a pedalar quan tenia onze anys i quaranta anys després continua pedalant. La seva professió com a agent de circulació del Comú d'Ordino li permet treballar per torns i entrenar sis dies sobre set. Després de guanyar el Campionat d'Andorra com a amateur, ha seguit competint a França, Espanya i Andorra

- Guanyador de la cursa ciclista Andorra 21 Ports. Un triomf que esperava o ha estat una sorpresa?

Una cursa sempre es disputa, però és cert que estava molt en forma i guanyar-la no ha estat una sorpresa. És un tipus de cursa de les que a mi m'agraden, amb molt de desnivell, gairebé 3.000 m, i un format llarg amb ports i ports en diferents etapes. Vaig quedar en primer lloc a la general, vaig guanyar les dues primeres etapes i la tercera vaig deixar que em passés davant el ciclista Toni Misser.

- Un format que no s'havia proposat mai a Andorra.

Com a escalador que soc, m'ha agradat molt. Els corredors d'aquí coneixiem bé els ports, amb la Gallina com a punt decisiu en què o guanyes molt temps o el perds.

- És una cursa exigent per a un màster de cinquanta anys...

Mentre em trobi bé, continuaré fent curses. Sí que amb els anys soc més selectiu a l'hora de triar-les. Amb l'edat pots perdre explosió i nervi, passes a ser un dièsel amb més resistència i experiència, que també estan molt bé.

«Amb l'edat perds explosió i nervi, passes a ser un dièsel amb més resistència i experiència, que també estan molt bé»

- Ha estat molt dura, la preparació?

Fins ben bé al maig no m'hi vaig posar seriosament, quan vam saber que finalment es podria disputar; com en tots els esdeveniments, estàvem a l'expectativa per la pandèmia. Dieta estricta, entrenaments més específics pràcticament cada dia i vinga...

- Com puntuaria l'organització d'aquesta cursa emmarcada en la primera edició de l'Andorra Multisport Festival?

Com a participant la puntuo amb un nou sobre deu. Sempre es pot millorar alguna cosa.

- Com per exemple...

El reforç de voluntaris o agents en els encreuaments, sobretot per als que van més enrere a la cursa.

ZOOM 7È ART CAMP

El públic, entre el qual hi va haver una gran representació del Consell General, segueix la intervenció de la padrina d'Art Camp i ambaixadora per la pau, Hedva Ser.

El cònsol major va obrir els parlaments institucionals després de la cerimònia de cloenda, que va tenir lloc al pati de l'Era Rossell i va ser el tret de sortida a l'exposició d'aquesta edició.

L'artista africà Frank Hantan, originari del Benín, va sorprendre els assistents en aparèixer vestit amb la roba tradicional del seu país i va protagonitzar una autèntica performance amb música i ball.

Foto de família amb els vint-i-quatre artistes participants en representació de vint-i-un països dels cinc continents.

Mirador Solar de Tristaina, un rellotge de sol a 2.701 metres d'altitud

Ordino Arcalís té des d'aquest estiu un nou i espectacular atractiu amb esplèndides vistes sobre la majestuositat de la vall, nomenada Reserva de la Biosfera per la UNESCO. Es tracta del Mirador Solar de Tristaina, que té unes vistes panoràmiques de 360 graus i ofereix al visitant una nova perspectiva privilegiada de tot el circ glacial de Tristaina i els tres llacs.

El Mirador Solar de Tristaina es va obrir al públic el 9 de juliol amb una jornada de portes obertes en la qual més de 1.300 persones no es van voler perdre l'oportunitat de conèixer aquesta nova atracció. El Mirador està situat a la conca de Creussans, concretament al pic de Peyreguils, a una altitud de 2.701 metres, dins del domini d'Ordino Arcalís i a pocs metres

de la frontera amb França. L'accés es fa principalment amb el telecabin de Tristaina i el telecadira de Creussans, i l'últim tram es fa a peu per un camí degudament adequat i preparat. El projecte del Mirador Solar de Tristaina va néixer el 2018 arran de les converses entre el president de Grandvalira Resorts, Joan Viladomat, i l'enginyer Sergi Riba Porras. El seu objectiu era col·locar un mirador al pic de Creussans per tal d'aprofitar així una ruta que utilitzés els ginys de transport per cable de l'estació d'Ordino Arcalís i requerís algun tram a peu. Aquesta ruta havia de tenir unes característiques que la fessin assequible al major nombre de persones possible. A partir d'aquí es va començar a plantejar un projecte que, d'una banda, permetés

veure la majoria de muntanyes dels voltants i, de l'altra, fos un rellotge solar que homenatgés el significat del pic d'Arcalís com a muntanya solar. De fet, el mirador és un nou punt per descobrir un espectacle natural que es produeix cada 7 d'agost a les 7.37 del matí quan, al pic d'Arcalís, el sol és visible durant tres minuts a través d'un forat que hi ha a la roca. Un fenomen excepcional descobert per Bonaventura Adellach durant les seves expedicions nocturnes al pic i a qui s'ha volgut homenatjar amb aquesta infraestructura.

El projecte del Mirador Solar de Tristaina és obra de l'estudi d'enginyeria andorrà SRP i l'estudi d'arquitectura TREA, de Sergi i Pere Riba i Toni Riberaigua, que han comptat amb la col·laboració del consultor en estructures Lluís Moya, responsable de projectes de renom com la Torre Agbar de Barcelona, entre molts altres.

El mirador, una estructura metàl·lica anular per on poden transitar els visitants, és un gran rellotge solar amb el gnòmon central, de 27 metres de longitud, inclinat a 42,55°, que és la latitud exacta del punt on es troba el mirador segons les seves coordenades geogràfiques. L'anell té un diàmetre de 25 metres i un pes total de 32 tones, ancorades sobre el terreny amb quatre únics punts de contacte. La forma circular del mirador ofereix una panoràmica de 360 graus que permet abastar a l'oest fins al circ glacial de Tristaina, al sud i a l'est tot el domini de l'estació d'Ordino Arcalís, i al nord les valls d'Auzat, amb vista a cims emblemàtics com la Pica d'Estats. Un gran atractiu no tan sols per a la parròquia d'Ordino, sinó també per a tot Andorra, i una bona prova n'és el gran èxit d'acollida que va tenir en les primeres setmanes d'obertura.